

HUPUP GOLFBANE – huller fra bronzealderen.

Indholdsfortegnelse:

Baggrund for udgravningen:	1
Forhistorien i Landskabet:	1
Udgravningens metodik:	2
Udgravningens resultater:	2
Faktuelle oplysninger:	4

Baggrund for udgravningen:

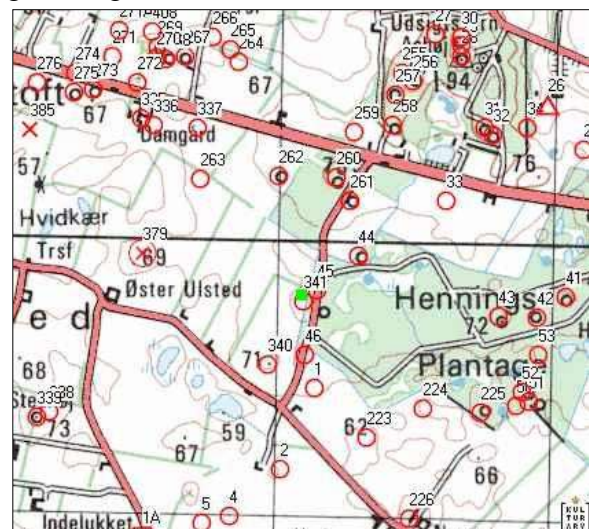
I forbindelse med arbejdet med golfbanen vest for Hurup By, indledte museet i november 2006 udgravningen af et bronzealderhus fra ældre bronzealder. Den ældre bronzealder begynder ca. år 1700 f. Kr og varer i 700 år indtil yngre bronzealder begynder ca. 1000 f. Kr. Tidligere forundersøgelser af området udført af Jens-Henrik Bech, havde afsløret stolpehuller fra et hus på selve højdedraget, der ved anlægsarbejdet skulle fjernes. Ved en forundersøgelse trækkes to meter brede søgegrøfter parallelt over hele det berørte område med en indbyrdes afstand af mellem 14 – 15 meter. Søgegrøfterne trækkes med maskine, hvor pløjejorden fjernes, hvorefter eventuelle stolpehuller eller andre

forhistoriske aktivitetsspor registreres i undergrunds niveau.

Søgegrøften trukket over højdedraget vest for Henning Plantage afslørede flere stolpehuller samt gruber fra mindst et langhus. Arealet blev derfor indstillet til arkæologisk udgravning, så de arkæologiske fund på højdedraget kunne registreres. Registreringen af arkæologiske spor i undergrunden havde i dette tilfælde høj prioritet, da de berørte områder ville blive bortgravet. Ligeledes kendes meget få bronzealderbebyggelser i området, og derfor var det interessant at se, hvilken type bosættelse der lå her tæt ved Thys højeste punkt ved Ashøje.

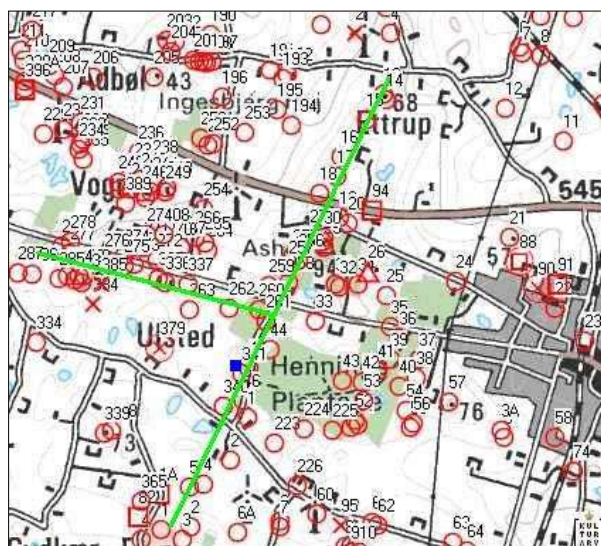
Forhistorien i Landskabet:

Bronzealderen har overalt i Thy sat sine synlige spor i landskabet. De store gravhøje placeret på højdedragene vidner om bronzealderens mennesker og deres tilstedeværelse i vores nærområder. Men også andre spor i landskabet kan henføres til bronzealderbondens liv, nemlig udgravningerne af deres boliger. I bronzealderen ved vi fra pollenanalyser udtaget fra søer, at landskabet forandrede sig. I bronzealderens Thy har man tydelige tegn på at skoven ikke længere eksisterer, og at landskabet hovedsagelig består af store græsnings-overdrev med mindre krat.

■ Den udgravede boplads THY 5023.

Bronzealderhuset (THY 5023) udgravet vest for Henning Plantage ligger placeret på et øst-vest vendt højdedrag. Området er et udpræget bakket morænelandskab, der mod nordøst stiger til Thys højeste punkt ved Ashøj, kun en kilometer fra udgravningsfeltet. Området er præget af talrige gravhøje, ligeledes affødt af områdets markante topografi. Ofte ligger bronzealderens gravhøje placeret på højderygge, hvor de kan ses fra både nær og fjern. Denne placering gør sig ligeledes gældende med bronzealderens langhuse. Med et træfattigt landskab har man kunne se langt, og det er muligt at man i bronzealderen tillagde synlighed en værdi, både for bolig og for grav.

- koncentrationer af høje.
- boplads – THY 5023.

Man ved at gravhøjene og husene ofte lå tæt i bronzealderen, og dette tilskrives, at man anså døden som en naturlig del af livet. Som det kan ses på kortet ovenfor ligger gravhøjene ofte som markante linjer i landskabet, placeret langs højderyggene. Højlinjerne er ofte blevet tolket som markeringer af færdsel gennem landskabet i form af veje eller handelsruter, eller som markering af ejerforhold til landet. Det vides ikke med sikkerhed, hvorledes højenes placering skal tolkes, men som det kan ses på kortet ligger den udgravede boplads meget tæt på et nordøst – sydvest gående højbælte.

Desværre er de fleste høje i området udaterede, men formentlig blev de opført i ældre bronzealder, måske samtidigt med bopladsen i Ulsted, og kan muligvis være brugt helt op i ældre jernalder.

Endnu et bronzealderhus blev fundet ved forundersøgelsen af golfbanens vestlige område. Huset ligger ca. 300 meter syd for THY 5023, men er dog ikke udgravet, da området blev friholdt i forbindelse med anlægsarbejdet. Dette hus ligger ligeledes tæt ved den nordøst – sydvest gående højrække.

Udgravningens metodik:

Udgravningen ved Ulsted blev igangsat i oktober måned 2006. Et større område på ca. 1000m² blev afdækket med maskine omkring det sted i søgegrøften, hvor der var fundet stolpehuller fra et hus.

Efter afdækning af pløjelaget registreres alle stolpehuller på en plan i målestok 1:50. Ofte vil kun stolpehullerne stå tilbage som mørkfarvninger i jorden efter oldtidens huse. Stolpehullerne fra et forhistorisk hus er ofte spor efter de tagbærende stolper i langhuset, samt spor efter stolper der har stået i indgangsdørene og vægforløb. Stolpehullerne giver os information om husets konstruktionsdetaljer og grundplan. Denne viden er vigtigt i rekonstruktionen af forhistoriske huse.

Udgravningens resultater:

Gennem udgravninger af langhuse fra bronzealderen ved vi, at man boede i treskibede stolpesatte huse, med ofte to modsatstillede indgange placeret i husets sydlige og nordlige langvæg. Husene er næsten altid placeret øst – vest, en skik vi op i nyere tid også kender fra boligbyggeri. De tykke træstolper der bar taget, var gravet ned i jorden, og det er sporene efter disse vi ofte finder ved en arkæologisk udgravning. Man har boet i den vestlige del af huset, hvor vi ofte finder gruber med rester af brændte

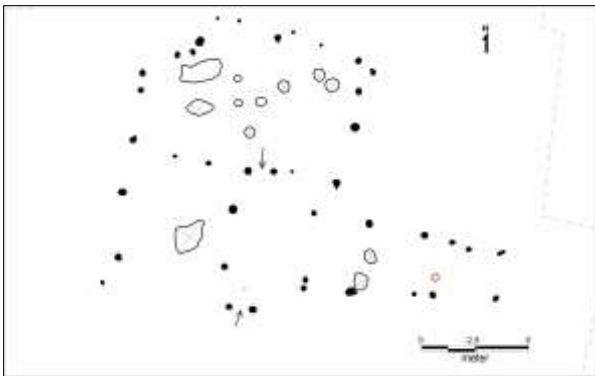
sten kaldet kogestensgruber. Her har man forberedt måltiderne og varmet sig på de kolde aftner.

En udgravet kogestensgrube fra den vestlige ende af huset fra Ulsted.

I den østlige del af langhusene finder man ofte spor efter stalden.

På tegningen nedenfor ses langhuset fra Ulsted afbildet, med markering af de to indgange. Indgangene ligger placeret overfor hinanden, på billedet markeret med pile.

Hus 1 fra Ulsted med indhegning mod nord.

Huset er et øst – vest vendt langhus ca. 22 m langt og 6,5 meter bredt. Fra rekonstruktioner af langhuse ved man, at de som regel står mellem 25 – 40 år før trækonstruktionen i huset rådner op. Det passer ca. med en generation, da de i bronzealderen ikke levede så længe som vi gør i dag.

På husplanen ses enkelte fyldskifter markeret med et kryds. Det er kogestensgruber anvendt til madlavningen, og på planen ovenfor ses

gruberne i den vestlige beboelsesende samt i den østlige husende.

Interessant ved dette huse er også den markante koncentration af kogestensgruber nord for huset.

Koncentrationen lå placeret på et område, hvor der udenom kunne ses en form for hegn markeret ved stolpehuller.

Det indhegnede område kan være anvendt til huslige gøremål, men gruberne indenfor indhegningen er ikke med sikkerhed samtidigt med hus og indhegning.

Et indhegnet område påhæftet huset et ikke et ukendt fænomen i Thys bronzealder. Fra udgravninger i Stagstrup (THY2712), Klostergård (THY 2578) i Vang samt Bjerre (THY 2728) kendes beslægtede indhegninger som den fra Ulsted.

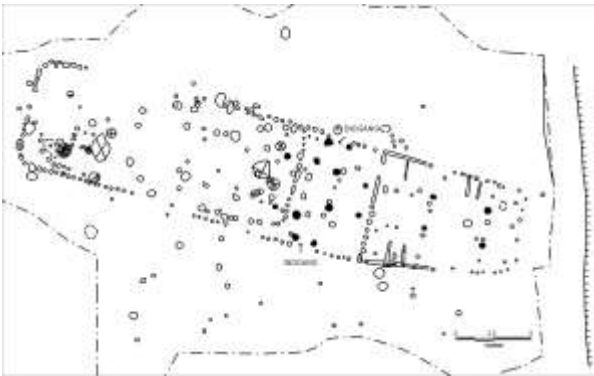
Huset fra Ulsted er interessant, da dets konstruktion med en østende, der tydeligt smalner ind mod den østlige gavl, kendes fra enkelte andre bronzealderhuse i Thy.

Ved Landlyst (THY 3970) i Thisted blev i 2004 bl.a. udgravet et ca. 24 m langt hus fra ældre bronzealder med en lignende østende, der med sikkerhed har været anvendt til stald, idet der var spor efter båseskallerum.

Disse indikerede at stalden kunne rumme omkring 20 – 22 stk. kvæg. Det er muligt at østenden af huset fra Ulsted også har været indrettet til stald, men da der ingen spor efter båseskallerum blev fundet, kan dette ikke afgøres med sikkerhed.

Rekonstruktion af huset fra Ulsted, set fra nordøst.

Plan over huset ved Landlyst med stolperne i stalden markeret med sort.

Dateringen af husene sker på baggrund af fund, enten af keramik eller flint. Fundene fra Ulsted er sparsomme, og kun få skår samt enkelte stykker bearbejdet flint er fundet på pladsen. Ved snit af stolpehuller i forbindelse med hus 1 fremkom bunden af et tykvægget lerkar med afsat standflade. Karret hører i sin formgivning og udførelse næppe hjemme i yngre bronzealder, hvilket sammenholdt med hustypen er baggrunden for at hus 1 formentlig skal dateres til ældre bronzealder.

Udgravningen af bronzealderhuset vest for Henning Plantage har givet interessante oplysninger om en hustype med klare paralleller til andre kendte fund fra Thy. Derudover har udgravningen øget vores viden omkring bosættelse i et landskab ellers præget af gravhøje.

Faktuelle oplysninger:

Museet for Thy og Vester Hanherred
journalnr.: THY 5023.

Kulturarvsstyrelsen journal nr.:
2003-2123-0510

Bygherre: Hurup Golfbane,
Undersøgelse betalt af Sydthy Kommune

Deltagere ved undersøgelse:
Daglig leder i felten:
Stud. Mag. Mette Roesgaard Hansen.

Fund og dokumentation opbevares på Museet
for Thy og Vester Hanherred, arkæologisk
afdeling, Mellevej 18, Vang, 7700 Thisted.

Rapport 6.12.2006
Mette Roesgaard Hansen, stud. mag.

År f/e. Kristus	Perioder	Kulturgrupper	
2000	Historisk tid	Middelalder (1050-1536)	
1000		Vikingetid	
0	Jernalder	Germansk Jernalder	
		Romersk Jernalder Førromersk Jernalder	
1000	Bronzealder	Yngre Bronzealder	
		Ældre Bronzealder	
2000	Bondestenalder	Dolktid	
		Enkeltgravskultur	
3000		Jættestuetid Tragtbægerkultur	
		Dyssetid	
4000	Jægerstenalder	Kystkultur	Ertebøllekultur
5000			Kongemosekultur
6000		Maglemosekultur	
7000		Rensdyrjægerkultur	Ahrensburgkultur
8000			Brommekultur
9000			Federmesserkultur
10.000	Hamburgkultur		
11.000			
12.000			